

SZABÓ LAJOS:

Milyen a jó igehirdetés? A prédikáció rejtett és nyílt attribútumai

1. Hol találhatóunk megújulást segítő jelzőket a mai prédikációkkal kapcsolatban?

Azt gondolom, hogy a legtöbb mai igehirdetőnek nagyon jólesne, ha az igehirdetés elhangzása után nem sokkal feltehetné az aktuális igehirdetés hallgatóinak a kérdést: milyen volt ez a prédikáció? Akár finomíthatjuk is ezt az érdeklődést. Néhány szinonim kérdés megfogalmazása segíthet ebben. Mit adott személyes üzenetként a prédikáció? Mi ragadott meg legjobban? Mi volt teljesen új gondolat? Melyik mondatra kaptam fel a fejemet? Ha lett volna egy papírdarab a kezemben, akkor ezt írtam volna fel rá! Mi váltott ki bennem mély katarzist? Mit nem mondtam volna én, ha nekem kellett volna prédikálnom? Mit éreztem feleslegesnek? Mi maradt ki belőle, amit nagyon vártam az alapige meghallása után?

Nem is elsősorban azért lenne fontos a prédikátor számára egy ilyen típusú visszakerdezési lehetőség, hogy sűrűbben hallja meg az elismerés emberileg kellemes hangzású mondatait, vagy az elmarasztalás kevésbé kedves és nem annyira jóleső megfogalmazását. Bár ezek sem elhanyagolható információk! Kezelésük gyakorlása nem kis kihívás a sokat prédikáló lelkészek számára ma sem. Sokkal inkább azért lenne igényünk rendszeresen prédikálóként erre az aktív visszajelzésre, hogy az állandóan szükséges igehirdetői önértékelésünk realisabb lehessen, és az igehirdető folyamatosan kapjon friss és értékes, személyi és szakmai kritikai impulzusokat. Szakmai és lelki szempontból egyaránt szükség van erre. Nagyon sok igehirdető szenved ma attól, hogy vagy egyáltalán nem kap ilyen jól „fogható” értékeléseket, vagy azok, akik a prédikációk hallgatóiként mégis kimondanak valami visszajelzést, nem tudnak szabadulni egy bizonyos formalitástól és egyoldalúságtól. Érkeznek a sablon mondatok. Mindig ugyanazoktól és szinte ugyanolyan mondatok. Legtöbbször csak a hallgatóság szélsőséges képviselői szólalnak meg. Rajongással az egyik oldalon, illetve kemény elutasítással, esetleg tiltakozással a másikon. A legnehezebb helyzet mégis a szótlanúság. A reflexió nélküliség.

Nem könnyű egy visszhangtalan környezetben teológiai értelemben éppen „hangadóként” lelkesen megszólalni hétről hétre, vagy – a magyar protestáns gyakorlat szerint – sokszor napról napra a szószéken beszélni.

Az igehirdetők vágya egyértelmű. Legyen természetes jelenség a visszajelzés, mint a személyes fejlődés direkt motivációja, éppen a prédikáció által leginkább érintettek, az igehallgatók részéről. Legyen elevenebb mozgása és gazdag utóélete az igehirdetésnek! Ne ragadjon be maga a prédikáció mint alkotás a túlzott megszokottság és a rutinszerű közömbösség ártalmas szorításába! Ez a helyzet gyakran szinte rejtett „No comment” hangulatot éreztet, ami lélekölő, pedig valójában az ellenkezője a célunk a prédikálással: megszólítás, kimozdítás és elindítás. Önmagunk és egymás hitének ébresztése, erősítése.

Ha az nem is lehet ma még reális cél, hogy hangosan és természetesen érkezzenek a spontán reakciók a helyszínen, azért arra mégis lehet törekedni, hogy ki-ki – az igehallgatás élményének kitéve – magában fogalmazza meg a számára személyes üzenetet az igehirdetés elhangzása után. Épüljön be az életébe a kapott tartalom, üzenet, és segítse őt majd később életének döntési, de akár hétköznapi helyzeteiben is.

Fontos, hogy ezt ne csak saját magára nézve tartsa valaki lényeges feladatnak, hanem a közösség többi tagjaira is gondoljon. A másokkal megosztott igehirdetési reflexió nagy lehetőség. Amikor valaki felfedez egy számára sokatmondó tartalmat, vagy részesül az egyedi megszólítotttság örömeiben, akkor ossza meg ezt a többiekkel. Adjon ösztönzést ezzel, és segítsen másoknak is a gyülekezetben a prédikáció élményére való rátalálásban és a tudatosabb igehirdetés-hallgatásban. Nem véletlen, hogy a reformátori egyházakban mindig nagy szerepet kapott a gyülekezeti közösség véleménye a prédikációval kapcsolatban. Ma is érdemes ezért a klasszikus értékért többet tenni a gyülekezetekben és erősíteni az igehirdetésekkel kapcsolatos gyülekezeti felelősséget, aktivitást.

2. Mitől jó egy igehirdetés?

Bennünk, igehirdetőkben nagyon erősen él az a kérdés, amit gyakran szeretnénk is megválaszolni: mitől jó egy prédikáció? Igehallgatóknak is gyakori merengése ez, s hol kimondják, hol egyszerűen csak alaposan elgondolkoznak rajta. Miért szólított meg ez a prédikáció, és miért nem a másik? Miért van annyira nagy különbség az igehirdetések között? Milyennek kell lennie a jó igehirdetésnek? Mitől lesz igazán jó a prédikáció? Rákérdezés ez a töprengés az igazi attribútumokra. A rendszeres igehallgatók benne élnek

ilyen kérdések megfogalmazásában és megválaszolásában. Szükség van arra az egyházban, hogy a gyülekezetek tagjai rendelkezzenek olyan ismeretekkel és lelki kultúrával, hogy ezzel a kérdéssel érdemben foglalkozzanak. Ez egyben az egyik feltétele az igehirdetés körüli jó légkörnek és a mindig újra megelevenedő inspiráló dialógusnak. Gyakran a személyes tapasztalat megfogalmazása az őszinte válasz. Ebben mindenki fel tudja tárni a saját kritériumait, különösen akkor, ha valaki lelkészcsaládban nőtt fel.

„Visky András kolozsvári költő, író mondta el nemrég egy író-olvasó találkózón, hogy amikor édesapja, a nagy hatású lelkész, Visky Ferenc ígét hirdetett, mindig érezni lehetett, hogy a prédikáció célpontja elsősorban ő saját maga. Úgy beszélt, hogy saját magát szólította meg mindenki más előtt. Sok-sok év igehallgatás után arra jutottam, ez az alázat a jó prédikáció kulcsa. Aki »felülről« beszél, veszített ügye van. Aki kioktat, veszített ügye van. Ugyanis akkor egy önmagát a tudatlan és bűnös hallgatósággal szembeállító lelkészt hallunk, nem pedig az élő Urat, aki az Ige hirdetőjét is meg akarja szólítani. Akkor nincs esély arra, hogy a tökéletlen ember tapogatózó szavai átlényegüljenek isteni szóvá. Merthogy ez lenne az igehirdetés lényege, nem? Ez a nagy titok! Ezzel kell megküzdeni. A titkot nem lehet megragadni, leírni. Csak körüljárni lehet: megemlíteni néhány körülményt, feltételt, amely nélkül nem valósulhat meg.”¹

A jó igehirdetésben valóban lejátszódik egy átalakulás a szavak terén. Erejük lesz. A szavak átlényegüléséért küzd az igehirdető önmagában – önmagával is –, de a titok valóban az, hogy ez az egyéni munka hogyan megy át a közösség életébe, lelkébe. Ne csak megtalálja valaki a prédikáció lényegét a személyes megszólítottásban önmaga számára, hanem élményként átélje, és bátran megossa a közösségen. Ennek a tudatos lelki kommunikációnak a rendszeres gyakorlására érdemes ma is komolyabb energiát fordítani a gyülekezetekben, amikor újra a vasárnapi istentisztelet és annak igehirdetése a leglátogatottabb alkalom és a biztos találkozási pont a keresztény közösség életében. Konkrét gyülekezetpedagógiai kihívás ez a prédikáció gyülekezetépítő szerepét illetően.

A jó prédikáció sok erőt szabadít fel a hallgatóban a mindenkori missziói tevékenységre. Nem elhanyagolható az, ahogyan manapság sokan végzik az igehirdetés „jóságának” ezt a speciális terjesztését a gyülekezetekben. Ha nem azonnal a helyszínen, de a beszélgetésekben, a mindennapi találkozásokban. A pozitív értékelés mindig meghozza a hatását.

1 <https://www.parokia.hu/archivum/kozosseg/szam/37/cikk/718/> Letöltés: 2019. 09. 18.

A prédikáció műfaji sajátosságai közé tartozik, hogy mindenképpen törekszik arra, hogy a szavak elhangzása után elhatározás, elszánás és új utak vállalása következzen be az igehallgató életében. Ez lehet egy megerősített lelkiállapot elérése vagy gyógyító érzések megtapasztalása, azonban mindenképpen konkrét hatás, amely élő kapcsolatot jelent az elhangzott ige és igehirdetés eseményével az igehallgatók életének összefüggésében. Életközelség, életre kelés és életsegítés ez a javából!

A prédikáció attól lesz igazán prédikáció, hogy nem életidegenségben szólal meg, hanem nagyon is életközelen, mondhatjuk, a mindennapi élet valóságában. Hol hidat épít ennek érdekében, hol pedig tolmácsolja Isten igéjét jól követhetően, de van, amikor arra van szükség, hogy szakavatott idegenvezetőként mutasson rá az eredeti szépségére, értékére és mai gyakorlati hasznára is. Néha nagyon kemény építő munka, néha pedig elegáns tárlatvezetés vagy városnézés. Az egyház aktuális missziói szolgálatának is ez a lényege, hogy mindig evangéliumhoz kötött szolgálat. Ez a főtéma. Minden más mellékág. Ez az, ami jogosan nyugtalaníthatja az igehirdetőt, hogy mennyire tud nem kifáradt, kiégett hidépítő vagy idegenvezető lenni, hanem megújult életű és egészséges nyugtalanságban élő, energikus szószóló. Ezt fogalmazza meg Steinbach József püspök a lelkészi szolgálat komplexitásában:

„Az Ige kommunikálása, az átfogóbb értelemben vett igehirdetés, folyamatos szolgálat: huszonnégy órás szolgálat. »Nem volt nyugalma lelkemnek – mondja az apostol – mivel nem találtam Titusz testvéremet.«. Ebben a kijelentésben ott rejtőzik szolgálatunk lényege, hogy »izgat« az ügy, az Isten ügye, »nyugtalanít«, mert az Úr a legfontosabbat bízta rám. Ez a szent nyugtalanság át kell, hogy járja az igehirdetés minden formáját: a konkrét prédikációs munkát ugyanúgy, mint az apostol által említett pásztorációt, miszerint számon tartom a rám bízott nyáját, de ide érthetjük a lelkipásztorok gyönyörű szolgálatának minden ágát. E szent nyugtalanság nélkülözhetetlen része ennek a szolgálatnak, amely nélkül valóban jelentkezik az ellaposodás, a megfáradás, a kiégés. Az evangélium kommunikálása szóbeli bizonyosságtételhez kötött szolgálat.”²

Ehhez a szüntelen megújuláshoz mindenképpen szükség van egy elmélyültebb magatartásra a prédikációk világában ma. Igehirdetőknek és igehallgatóknak mindig érdemes felküzdeni magukat minőségi színvonalra. Ez véd

---

2 STEINBACH József: *A misszió kérdései ma*. <https://www.reformatus.hu/data/siteattachments/2/2014/3/9/Steinbach%20J%C3%B3zsef%20a%20misszi%C3%B3%20k%C3%A9rd%C3%A9sei%20ma.pdf> Letöltés: 2019. 09. 18.

meg, és ez juttat el oda, hogy a prédikációknak nem csupán a külsősége, hanem a belső világa is színesedik, szélesedik, nem utolsósorban mélyül. Ezek a gyakorolható lelki tevékenységek az igehirdetésben a mélyebb dimenziók világát eredményezik, és az igehallgatóban a felületes meghallgatáson túli terület aktivitását teszik lehetővé. A kognitív teljesítményen túl az emocionális síkra nagy szükség van a prédikáció írása, elmondása és meghallgatása idején. Valós mélységet ér el így az igehirdetés meghosszabbított élménye az igehallgató az egész életútjában és a napi, konkrét élethelyzetében is. Ez az, amire rutinosan azt szoktuk mondani: Megszólított ez az igehirdetés! Nekem szólt! Az a jó, ha ez a mondat nem marad pusztá kijelentés, hanem egyéni tapasztalás és közösségi megosztás kapcsolódik hozzá. Nem beszélve arról, milyen megmozgató és lelkesítő ereje van a közösségben annak, ha a prédikációk tényleg valós utóélettel rendelkeznek. Jó, ha hozzá tudjuk tenni minél többször a „bővítést”: megszólított és elgondolkoztatott, vagy megszólított és elindított ez az igehirdetés.

3. Szabad-e megszólalni, vagy „illik” mindig csendben maradni a prédikáció utáni percekben?

Vajon miért ragaszkodunk mégis annyira a csendhez, a hallgatáshoz a prédikáció után? Érdekes a viszonyunk a csendhez általában. Kitapintható lényeglátással és finomsággal írja körül ezt Kovács Mihály lelkipásztor egy írásában:

„Sok ember vágya fejeződik ki akkor, amikor úgy érzi: jó lenne egy kis csend. Az embert azonban vonzza is, taszítja is a csend. Vonzza, amikor keresi a természet szépségeit, de sokakat »idegesít«, félnek is tőle. Menekülünk a belső csendtől, mert ilyenkor »egyedül vagyunk önmagunkkal – pedig Isten ilyenkor megbékíteni akar« (274. énekünk 3. verse ezt szépen fejezi ki: Csak légy egy kissé áldott csendben, magadban békességre lelsz...). Isten életünk részévé akarja tenni a csendet, mert csak így vagyunk képesek meghallani az Ő szavát. Amikor az Úr megjelent Illésnek a Hóreb hegyén, nem volt ott az erős szélben, földindulásban, tűzben, hanem halk és szelíd hang által szólt hozzá (1Kir 19,11-13). Az Úrnál lecsillapodó embernek belső békessége van, mert tudja, hogy a legnagyobb bűnre is van bocsánat, rá mindig számíthat és erőt kap a nehéz időkben. Az ilyen ember képes elfogadni a rosszat is. Az Úrban való békesség feloldoz félelmeinkből.”³

3 Kovács Mihály: *Az Istennel megbékítő csend*. In: <https://reformatus.hu/mutat/az-isten-nel-megbekit-csend/> Letöltés:2019. 09.18.

Erre a hallgatásra és belső, csendes várakozásra lenne szükség rövid időre a prédikáció után, hogy később átadhatók legyenek a személyesen megfogalmazott gondolataink, érzéseink az elhangzott prédikációval kapcsolatban. Ma ez még kissé másképpen néz ki a gyakorlatunkban.

Az igehirdetések utáni hallgatás tényleg lehet az elmélyülés lehetősége/alkalma, és segítheti, de ma ez a hallgatás/csend sokkal jobban tűnik régi beidegződésnek, bizonyos értelemben „kötelezően elvárt liturgikus viselkedésnek”, mint természetes és mély lelki igény megélésének. Amolyan tradicionális szokásként gondolunk rá. Így inkább passzivitásba visz. Úgy éljük meg, hogy eleve azt gondoljuk, nem lenne illendő, hogy az aktív visszhang megszólaljon, mert ezt nem szoktuk így tenni. Gyakori az a hozzáállás, hogy nem lényeges a személyes vélemény „hangos” közreadása az igehirdetéssel kapcsolatban, mindenki inkább őrizze azt a lelke mélyén. De él még a régebbi időkből magunkkal hozott „kényelmes” felfogás is: nem illik megszólalni, vagy akár hozzászóláson gondolkodni az aktuális prédikációval kapcsolatban. Főleg nem a helyszínen! Ez sokszor egyfajta szent érinthetlenségi állapotot és nagyon óvatos kezelési módot generál a prédikációra nézve az igehirdetés és az igehirdető környezetében.

Mégis, ha csak a fantáziánkban visszük tovább ezt a kérdést, elgondolkodhatunk, hol lenne ennek az igehirdetést követő, „élő” visszajelzésnek, „visszhangnak” a legmegfelelőbb helye. Valószínűleg nem messze a prédikáció végén kimondott ámen-től lenne igazán jó helye. Az elhangzás közepében úgy, hogy a liturgia áhítatát mégse zavarja meg. Benne kellene mozognia az igehirdetés alkotói és előadói feszültségének világában, illetve a hallgató katarzisének elevenségében. Nem volna szabad ezektől elszakadnia. Pár perc orgonazene vagy néhány vers, gyülekezeti ének után meg is történhetne, mielőtt még elhangzanak a hirdetések, a rövid technikai információk és a tudnivalók az adott istentiszteleti alkalommal kapcsolatban vagy a gyülekezeti közösség következő hetének eseményeivel összefüggésben. Pár ószintén kimondott jelző aranyat érne, kimozdíthatna egy merev és statikus magatartásból, amihez nagyon hozzászoktunk a gyülekezetekben. Nincs visszajelzés. Nincs véleménymegfogalmazás. Nincs reflektálás. Nehezen érkezik a kérdés. Pedig belül bennünk és sokszor egymás között is, a gyülekezeti tagok között a lelkész távollétében ennek a hagyományos viselkedési szabálynak az ellenére elhangzanak értékes és építő kritikák, elismerések és értékelések. Csak nem kerülnek a megfelelő helyzetben megosztásra és feldolgozásra. Nincsenek „kihangosítva”. Nem részesedik belőle így az igehirdetés valódi, eredeti környezete. Maga az igehirdető sem. Pedig épp addig lennének nagyon izgalmasak, hatásosak ezek a visszajelző lépések, ameddig friss a prédikáció hatása mindenkiben. Amíg még éppen

bennünk és közöttünk él, és aktívan jelen van a hallgatók gondolatainak és érzéseinek a középpontjában. Aktuális, spontán és őszinte reflexiók hatnak mindig a legjobban. A prédikáció hiányosságai és a többletei ekkor mérhetőek leginkább. A személyes vallomás és a közösségi megosztás itt lenne a legérdekesebb, és valószínűleg a legkorrektebb.

Hasonló ez az azonnaliság iránti igény az azonnali kérdések gyakorlathoz. Az azokra adható gyors válaszok jelentik általában a legerősebb impulzust arra nézve, hogy az önkritikát, a korrekciót vagy az újragondolást valóban vállalja az, aki egy közösség előtt folyamatosan beszélt, „felfedte önmagát”. Nem véletlen, hogy ezzel a módszerrel vizsgálják az alkalmasságot ma. A modern világban ez a visszajelzésre felhasználható reakcióidő egyre rövidebb. Próbálkozás van már a meghosszabbításra. Egy-egy zenei koncert után ma egyre gyakrabban történik, hogy az előadóművész találkozik a közönséggel, és egy-két olyan gondolatot el tud még mondani, amely új és érdekes adalékokkal gazdagítja a hallgatóságot. Persze fordítva szintén működhet ez, a hallgatóság kérdése, véleménye egészen új impulzusokat adhat az előadónak.

Az információs világ berobbanása és a kommunikációs forradalom után nagyon kicsire zsugorodott az az időtartam, amíg egy friss impulzus elevenen jelen van bennünk és nem vész el a rengeteg már elraktározott benyomás és élmény között. Illetve nem üti ki majdnem azonnal a következő érkező új. Korábbi időkben egy-egy katartikus színházi vagy koncertélmény hetekig egyedülállóan megmaradt az emberekben, de ma, amikor a médián keresztül iszonyatos mennyiségű produkció árad, erre esély sincs. Pillanatok alatt történik minden. Az internetes felületeken, egy-egy közösségi oldalon a megjelenést követő pár másodpercben megjelennek a kommentek és vélemények. Néha ezeknek nagyon nagy hatásuk van a szerzőkre és a megszólalókra egyaránt, és erősen hatnak közvéleményre.

A véleménynyilvánítás és élménymegosztás frissességi kritériuma nagyon lényeges abból a szempontból, hogy ne emlékező véleményt mondjunk el a prédikációról, hanem jelen idejű és éppen akkor bennünk élő mondanivalót. Azt, ahogyan éppen most hatott ránk. Azt, ahogyan most átjár minket. Vállalva, hogy szókimondóbb, esetleg élesebb vagy elragadottabb stílusú lesz ez a megszólalás. De semmiképp sem lesz dinamizmust nélkülöző és erőtlen reakció. Általában az egyházi kommunikációnak erre a gyorsulásra a fiatalok megszólítása és elérése miatt különösen nagy szükség van. A gyülekezeti közösség ezeken a modern és új típusú „expressz” felületeken érintkezik, és itt mozgósítja legsikeresebben az odatartozókat.

Természetesen tudom és belátom, hogy nincsen igazán esélye ennek a véleményközlési áttörésnek a mai istentiszteleti kultúránk és kialakult li-

turgiai gyakorlatunk aktuális helyzetében. De legalább vízióként, hipotézisként érdemes belegondolni akár igehirdetőként, akár igehallgatóként abba, hogy mindkét oldal hozzáállását hogyan érintené vajon egy ilyen lehetőség. Mennyire lennének készen arra, hogy megnyíljunk a prédikáció hallgatójaként akkor, amikor előtte az igehirdető sokszor nagyon mélyen és rendkívül személyesen elénk tárta életének belső világát. Kitérülkötött és elmondta lelki életének személyes üzenetét. Az igehirdető saját hitének legmélyebb szféráiba tekinthetett be a hallgató. Kérdés, hogyan lehet ezt igehallgatói oldalról tapintattal és megfelelő megbecsüléssel kezelni egy ilyen, végső soron mégis csak értékelő, véleményező jellegű kommunikációban.

Abban azonban biztos vagyok, hogy a mai igehirdetőknek sokat segítené egy ilyen álom valóra válása. Ha ez a visszajelzés egészséges lelki kulturált-sággal megvalósulhatna, kedvet adna, élénkítené, és mindenképpen speciális motivációt jelentene a következő prédikáció tartalmi és formai megvalósításához. Segíthetne, hogy a prédikáció szubjektivitása és objektivitása kontrollnak legyen kitéve. Ez pedig nagyon időszerű lenne, mert mindkét véglet felé nagy elmozdulásokat lehet tapasztalni a mai igehirdetői gyakorlatban. A túlzottan „száraz”, előadás jellegű prédikáció és a „szirupos” érzelmi vallomás egyaránt jelen van a mai igehirdetési palettán.

Érdemes néhány alapvető kérdést megvizsgálunk a teóriák síkján annak érdekében, hogy minél többet tehessünk azért, hogy elevenebb közegben és élőbb prédikációk hangozzanak el korunkban. Minden generációnak saját magának lehet csak ezt a kérdést feltennie és megvizsgálnia. A történeti visszatekintések adhatnak sok hasznos támpontot és megoldási példát a prédikációk egykori helyzetéről, az akkori kommunikációs térről, de az aktuális lépéseket a prédikáció folyamatos szerepével, jelentőségével és erejével kapcsolatban nekünk szükséges megteremteni. Hiszen az igehirdetés alkotása és meghallgatása mindennapi életjelenség az egyházban, aminek állandó fejlődésre és megújulásra van szüksége ahhoz, hogy be tudja tölteni küldetését az adott korban. Ez pedig akkor valósul meg, ha aktív és kölcsönös kommunikáció zajlik az egyházban igehirdetők és igehallgatók között a mindennapi gyakorlatban. Ezt igazolják az okkal népszerű családi istentiszteletek a bennük rejlő gazdag interaktivitással.

4. Milyen tipikus jellemzői vannak a mai prédikációknak?

Nem a megszokott jellemzők felsorolására gondolok, inkább néhány speciális vonást emelnék ki, amelyek gyakrabban érezhetők és tapasztalhatók. Nem kritikai élel teszem ezt, a jelentőségük növekedése és előfordulásuk

terjedése miatt vizsgálom ezeket. Talán ezzel lehet segíteni a közös önvizsgálatot a prédikációs gyakorlatunkat illetően. Jobban rá lehet érezni arra, milyen jellemzők lennének a megnyugtatóbbak és stabilizálóbbak a jó igehirdetés érdekében.

Elsőként azt említem, hogy *az igehirdető személyes életéről szóló elbeszélés* sokkal erősebben érvényesül napjainkban, mint korábban. Ez a prédikátor egyfajta kitarukozásában nyilvánul meg. Elmesélésként, szemléltetésként vagy élménymegosztásként jelentkezik. Erre van kitapintható és határozott igény a gyülekezeti tagokban, de nagy a veszélye, mert nem könnyű megtalálni az igehirdető részéről azt a határt, ameddig a személyes vonatkozások még tényleg szükséges mennyisége hangzik el, és nem több. A közelre engedés jellemzővé vált. Hasonlóan sokszor tapasztalható az az igyekezet, hogy az igehirdető túl közlőről szólítja meg ezzel a megelőlegezett bizalmas stílussal a gyülekezetet. Ez elsősorban talán a kisebb létszámú gyülekezeti közösségekben elmondott prédikációk nagy számának lett a következménye. Itt nyilván nem maradhatott fenn a nagytemplomi szószéki távolságának megfelelő hangvétel, hanem sokkal közvetlenebb és kellemesebb, mindenekelőtt bizalmi irányultságú beszédforma alakult ki. Ezzel sokszor nagymértékben megerősödött az érzelmi szál a prédikációban és gyengült az ismeretadási és tanítói tartalom. Óvatosan illene bánni ezzel a tendenciával!

Másodikként a *laza alapige-értelmezés* jelenségét említem. Elterjedt egyfajta kilépés és eltávolodás a konkrét alapige egyedi, saját üzenetétől, lényegétől. Leginkább abban mutatkozik meg ez, hogy nem tükröződik vissza a prédikációban mély küzdelem az igével. Bár a textus felolvasásra kerül, a prédikáció nem kötődik szorosan hozzá, hanem másik, sok esetben az adott alapigét nem elegendő mértékben visszatükröző tartalom kerül jobban kifejtésre. Előre lép egy olyan megközelítés, ami nem a textus, legfeljebb asszociációs szinten találkozik vele. Hiányzik az ilyen szószéki beszédből az exegézis mélyebb közkinccsé tétele vagy a szöveghűség szabályainak betartása. Az alapigéhez kötöttség szabadabb kezelése gyorsan vezethet oda, hogy az igehirdető sorozatosan ugyanazzal a tartalmi centrummal dolgozik még akkor is, ha a textusok egészen más, illetve több teológiai kérdés megszólaltatására adnának lehetőséget. Ez elgondolkodtató, mert az igehallgatók jelentős része kimondottan szeretne a vasárnaponként változó szentírási szakaszokon keresztül elmélyültebb bibliaismeretre és hitéleti tájékozottságra szert tenni. Sőt igény van arra, hogy ezeken keresztül izgalmas teológiai témák újszerűen szólaljanak meg a prédikációban.

Óvatos távolságtartás a kontextuális eseményektől, amelyek pedig kikerülhetetlen valóságai életünknek és környezetünknek. Némi játékosággal „gyakorlati textusnak” is nevezhetők. Néha bántó figyelmetlenségként hat

ez a távolságtartás. Megrázó események a világ tőlünk távol eső részein, a társadalomban jelentkező, nagyon nehezen elfogadható és feldolgozható el-lentétek és kiélezett szembenállások, esélyegyenlőségi visszaélések, a közös-égi élet etikátlan jelenségei jó, ha az imádság mondatai közé bekerülnek, de a szószéki közös gondolkodásban nem kapnak szerepet. Így az igehall-gató a mindennapi terheit, feszültségeit és félelmeit kevésbé találja meg a prédikációban, és nem tud így ezekhez erőt, kiutat és megélési segítséget találni. Hiányzik a kortársi hullámhossz, amelyen pedig a leglényegesebb területeken válhatna nagyon konkrétá az alapige üzenete. Lehet ez túlzott óvatosság, s lehet tudatos elhatározás abba az irányba, hogy nem szüksé-ges az élet égető kérdéseit felvinni a szószékre. Csak az a gond ezzel, hogy az elmondott prédikáció így nagyon gyorsan válik erőtlenné és bántóan steril, üres sablontartalom-má. Az az érzése lehet ilyen esetben az igehallgatónak, hogy szép és kerek beszédet hall, de nem érintkezik az ő belső vívódásaival és küzdelmeivel. Hiányzik belőle az élet és az erő.

Ettől az elzárkózástól óv Fekete Károly, amikor a kozmikus nyitottságra és felelősségre hívja fel a figyelmünket:

„Rehabilitálni és komolyan kell venni az Apostoli Hitvallás első artikulusát, a Teremtő Isten művét. Igehirdetésinkben az uralkodás és a hódítás helyett a sáfárság szemléletmódját a középpontba állítani. A bűn fogalmá-nak kitérítése: bűn a természet pusztítása a rövid távú és a gyors technikai és üzleti sikerek érdekében; bűn a közömbösség, a struccpolitika: a Biblia ökológiai üzenete az, hogy Isten minden teremtményét szereti, az egész te-remtettséget, a kozmoszt! Kozmikus krisztológia hangsúlyozása – szeretni azt a világot, amelyet Krisztus beleölt a megváltás művébe. Krisztus magá-hoz ölelte a világot (Úgy szerette e világot...), mi pedig, kései követői, kilök-jük a világot. Él közöttünk a kirekesztés lelkülete, az üdvegoizmus. Vannak irányzatok a kereszténységben, amelyek világkerülők és világellenesek, sőt világtalanok... Áthatni a világot – ez a feladat.”⁴

Kisebb intenzitású ráhangolódás az igehallgatók hétköznapijaira és a valós élethelyzetükre. Általános tendenciaként érezhető a környezetünkben, hogy kevesebb a figyelem és az érdeklődés az emberi élet hétköznapi és általá-nosabb területei iránt akár a családban, akár a kisebb és nagyobb közös-ségekben. Inkább a szenzáció, a kiemelkedő és a különleges az érdeklődés iránya, nem a mindennapi élet. A gyülekezetek tagjai pedig hűségesen hoz-

---

4 FEKETE Károly: A kor és az igehirdetés kapcsolata. In: *Homiletika ökumenikus palettán.* Szerk.: Szabó Lajos, Luther Kiadó, Budapest 2013. 109–110.

zák magukkal az élethelyzetüket, kimondott és ki nem mondott feszültségeiket, fájdalmaikat és örömeiket egyaránt. Az igehirdetésben ritkán nyílik lehetőség az azonosulás, a beleélés affinitásának megérezésére. Ennek nem egyszerűen az igehirdetői oldalon lehet az oka, hanem abban a divatos életfelfogásban, amely egyre inkább kis és védett szigetként szeretné felfogni az emberi életet, és kevésbé gondolkodik közösségi formában, pedig ezt – az egy test és egy lélek – tipikusan keresztény alapirányunk elvárná. Nagyon sokat segítené a közvetlenebb tapasztalás az igehallgatók hétköznapi, családi vagy éppen családot nélkülöző életéről olyan tapasztalat, amely közeli és közvetlen. Ebben a korábbi igehirdetői generációk többet tudtak vállalni és tenni. Pedig erre a közelítésre mindenképpen törekedni kell, bár nem egészen úgy, ahogy évtizedekkel ezelőtt volt lehetőség. Jobban kellene látni és érezni a helyszínt, ahonnan jönnek az igehallgatók!

5. Milyen jellemzőkre érdemes törekednie az igehirdetésnek ma?

Szeretnék olyan jelzőket keresni ebben az összefüggésben, amelyek megmutatják számunkra, hogy milyen irányba érdemes elmozdulnia ma az igehirdetőnek, amikor elhatározza, hogy újítani és frissíteni szeretné igehirdetői munkáját. Milyen jelzőkre érdemes törekedni? Milyen jellemzők lehetnek követelményként előttünk? Talán ha valaki ezeket maga előtt látja, még inkább vágyódik az igehallgatók véleményének rendszeres maghallgatására.

Érdemes csupán jelzők segítségével végiggondolni, milyen attribútumok vinnék előbbre a mai prédikációinkat. Igehirdetőként szabad ezeket a jelzőket tudatosan rögzíteni, és konkrét célként, mint elérhető és beteljesíthető vonásokat magunk előtt látni.

- Az igehirdetés legyen *koncentrált!* – Tudom, mit szeretnék és a mi a célom.
- Az igehirdetés legyen *erőteljes!* – Erre van szükségünk, ebből meríthetünk.
- Az igehirdetés legyen *színes!* – Sokféle élmény és kimeríthetetlen tapasztalás van bennünk.
- Az igehirdetés legyen *lélekemelő!* – Nem szabad ott maradnom, ahol lel-kileg gyengülök.
- Az igehirdetés legyen *önvizsgálatot segítő!* – Ezt nem tudtam magamról, ezt most fedeztem fel.
- Az igehirdetés legyen *iránymutató!* – az irányért felel a szószéki szó, a megvalósítás a híveké.
- Az igehirdetés legyen *építő!* – Bizakodó lelki növekedést indíthat.

- Az igehirdetés legyen *bátorságot adó!* – Van jövő, van folytatás, nekem is van lehetőségem.
- Az igehirdetés legyen *hitet sugárzó!* – Jobban látható az utam, világosabb a továbblépés.
- Az igehirdetés legyen közösségépítő! – Nem egyedül indulok, hanem társakkal úti közösségben.

A prédikáció jelzőinek sok változása és alakulása ellenére mindig marad egy állandó attribútum: meggyőző. Van, aki kicsit óvatos ezzel a jelzővel kapcsolatban a negatív történelmi tapasztalatok miatt. Van, aki viszont csak ezt tartja igazán döntőnek és fontosnak. Kérdő formában vihetjük tovább a gondolatainkat: Mikor lesz meggyőző az igehirdetés? Timothy Radcliffe, a világhírű angol dominikánus szerzetes felelete mérvadó minden igehirdető számára.

„A kereszténység azon áll vagy bukik, hogy igaz-e, amit hirdet. A kereszténység tanítása nem csupán tények száraz ismertetése. Hitünk túlmutat a hittételeken, az Isten szavakkal kifejezhetetlen misztériumába vezet. Szavaink a szavakon túlra vezetnek. Olyan nyilakhoz hasonlítottam őket, amelyekkel messzebbre célzunk, mint amennyire ellátunk. A sötétbe lőjük ki őket. Istenről szóló állításaink csak az Istenre irányuló életek összefüggésében érthetőek. Önmagán túlmutató életünk nélkül a szavaink nem sokat jelentenek. Olyan nyílveszőkhöz hasonlítanak, amelyeket ki sem lőttek. Senkit sem fognak meggyőzni, nem lesz hatalmuk. Beszélhetünk szeretetről, szabadságról és a reményről amennyit csak akarunk, ha ezeknek jele sincs életünkben, hiába fecséreljük a szavakat. A kihívás az egyház számára az, hogy olyan közösséggé váljék, amely meggyőzően tud Istenről beszélni, mert az irgalom és a kölcsönös öröm, a boldogság és a béke helye.”⁵

Egy örök kérdésre nagyon nehéz megtalálni az igazi választ, de nagyon jó benne élni az állandó feleletkeresés szép folyamatában. Ezért csodálatos hivatás a prédikátorság az egyházban. Azzal lehet foglalkozni hivatásszerűen, ami minden hívő keresztény napi feladata. Isten igéjébe beletekinteni, önmagunk életét kinyitni előtte és mások életének ismeretében és tiszteletében küzdeni a mai, élő üzenetért. Kettős összehangolódásban így élni: beleélés Isten szavaiba és ráhangolódás a társaink életére. Rezonál bennünk az isteni szó, és mély kötődések teszik lehetővé, hogy bennünk és általunk megszü-

---

5 RADCLIFFE Timothy: *Miért vagyok keresztény?* Ford.: Lukács József, Vigilia Kiadó, Budapest, 2012. 283.

lessen a mai mondanivaló, az aktuális, személyre szóló üzenet. A belső impulzusok kiszabadulnak, és külső megjelenéssel, figyelemfelkeltő és szimpatikus hangon elérik a társakat, a szószék előtt ülő embereket. A Szentlélek munkájával határtalan lehetőség nyílik meg. Innentől kezdve már csak az a kérdés: hány attribútum születik és hogyan érkeznek vissza az igehirdetőhöz. Ez az a nemes és értékes körforgás, amely mindig megújítja, frissíti és újjáteremti a szószéki beszédet igazi és jó prédikációvá!

Fekete Károly munkásságában azt érzem, három évtizedes ismeretségünk alatt sokszor felfedeztem, hogy a prédikáló életforma elrejtett kincsként mindig jelen van életében. Olyan kincs, amit nem szeretne elfelejteni, nem akarna kihagyni, hanem mindenképpen igyekszik ébren tartani. Ebből szeret meríteni ő maga, ezt adja át kedvesen és sugárzó arccal szeretteinek, barátoknak, munkatársaknak, és mindazoknak, akik a közelébe kerülnek, vagy éppen a nagy- vagy kistemplomi szószékek alatt helyet foglalnak. Adja Isten gazdagon továbbra is ezt a „speciális” karizmát! Fekete Károly pedig hadd hallja meg a szükséges attribútumokat igehirdetői életében! Ezek is Isten ajándékai.

Szín-kép, színes linómetszet, 2016, 40 × 40 cm